

STUDIEWIJZER WERKPLEKLEREN

Hoofdfase 2

3^e studiejaar

Studiejaar 2021-2022

Noordoost-Brabant

Zwijzen College, Veghel
Maaslandcollege, Oss
Fioretti College, Veghel
Eckartcollege, Eindhoven
Nuenens College, Nuenen
Carolus Borromeus College, Helmond
Dr. Knippenbergcollege, Helmond
Vakcollege, Helmond
Elzendaalcollege, Boxmeer/Gennep
Merletcollege, Cuijk
Metameer, Boxmeer/Stevensbeek

Inhoud

Inleiding	3
De leerling centraal	5
De verschillende bijeenkomsten:	5
Instituutsbijeenkomsten.....	6
Literatuur suggesties:	7
Wat betekent dit voor jou?	8
Programma	9
Bijeenkomst 1: AOS locatie.....	11
Bijeenkomst 2: AOS locatie.....	14
Zelfstandige activiteit 1:	15
Bijeenkomst 3: Gezamenlijke bijeenkomst	16
Inspiratiemiddag 1.....	18
Bijeenkomst 4: Gezamenlijke bijeenkomst	19
Zelfstandige activiteit 2	20
Bijeenkomst 5: AOS locatie.....	20
Inspiratiemiddag 2.....	22
Zelfstandige activiteit 3	23
Zelfstandige activiteit 4	24
Bijeenkomst 6: Gezamenlijke bijeenkomst	25
Bijeenkomst 7: Presentatie op AOS locatie eigen opleidingsschool	26
Bijlage 1; observatielijst voorbeeld	27
Bijlage 2; observatielijst voorbeeld	29
Bijlage 3; Zelfregulatie	32
Bijlage 4; Voorbereiding op de presentatie Flot studenten	34
Bijlage 5; Voorbereiding op de presentatie HAN studenten.....	37
Bijlage 6; Reflectiemodel 'Keek op de week'	38
Bijlage 7; De Koppelkaart	40
Bijlage 8; Reflectiemodel: Van een positieve ervaring naar een leerervaring	41
Bijlage 9; Reflectiemodel volgens Korthagen.....	43

Inleiding

Welkom op de AOS school van NO of ZO Brabant.

AOS staat voor Academische Opleidingsschool. Wij maken deel uit van AOS-Noordoost en Zuidoost Brabant, één van de zeventien AOS-en in Noord-Brabant.

Stagelopen op een AOS noemen we ook wel werkplekleren, leren op de werkplek. Dit betekent dat je werkt en leert: je verdiept praktijkervaringen met aansluitende theoretische inzichten en koppelt bestudeerde theorie aan ervaringen uit je dagelijks werk (binnen de rijke context van de opleidingsschool). Je voert activiteiten uit waarmee je de leeruitkomsten van Professioneel handelen, Pedagogisch Didactisch handelen en Professionele Ontwikkeling kunt aantonen. Medestudenten en begeleiders binnen de AOS zullen je hierbij ondersteunen tijdens individuele gesprekken, intervisie- en themabijeenkomsten, lesbezoeken, inspiratiemiddagen, etc.

In de eerste twee studiejaren ben je op zoek gegaan naar antwoorden op de volgende hoofdvragen:

In Leerjaar 1: Waarom past dit beroep wel of niet bij mij?

In leerjaar 2 : Hoe creëer ik een veilig en stimulerend leerklimaat in mijn klassen?

De derde jaars stage is een verdere verdieping van het beroep van docent. In deze stage staat de leerling centraal.

De hoofdvraag tijdens deze stage is:

Hoe kan ik mijn handelen afstemmen op individuele leerlingen binnen de context van de klas, de school en hun omgeving?

Binnen dit programma ga je aan de slag met leren op maat. Termen als adaptief onderwijs (maatwerk), persoonlijke leerroutes, differentiëren, personaliseren, loopbaanbegeleiding, passend onderwijs en culturele verschillen komen hierbij aan de orde. In alle gevallen gaat het erom dat de docenten er in slagen hun onderwijs en alle activiteiten die daarmee samenhangen af te stemmen op de ondersteuningsbehoefte van de leerlingen.

Steeds meer scholen willen hun onderwijs verder inrichten op de individuele behoeften van leerlingen. Het project Leerling 2020 van de VO-raad ondersteunt scholen om verschillende vormen van gepersonaliseerd en gedifferentieerd onderwijs verder te ontwikkelen.

Het bieden van onderwijs op maat, dat aansluit bij het niveau en de talenten van een leerling, wordt steeds belangrijker binnen het voortgezet onderwijs. Scholen willen hun onderwijs (verder) inrichten op de individuele behoeften van leerlingen en technologische ontwikkelingen stellen hen hier ook steeds beter toe in staat. Ook vanuit de politiek en de maatschappij wordt nadrukkelijker gevraagd om onderwijs op maat aan te bieden en de leerling met zijn of haar (leer)kenmerken centraal te stellen. Maatwerk is daarmee een belangrijke voorwaarde voor de optimale talentontwikkeling van leerlingen.

In het eerste gedeelte van dit programma ga je jouw leerlingen observeren en dit koppelen aan de basistheorie; differentiatie, culturele diversiteit, adaptief onderwijs (maatwerk) en passend onderwijs. Bovendien ga je een verkenning uitvoeren binnen de context van jouw stageschool. Hoe staat het met het onderwijs op maat?

In het tweede gedeelte van dit programma ga je er ook daadwerkelijk mee aan de slag. Je ontwikkelt en voert activiteiten uit ten aanzien van onderwijs op maat en individuele begeleiding van leerlingen. Hierdoor geef je binnen de context van je leerwerkplek zelf vorm aan het verzorgen van onderwijs op maat. Kortom, je laat zien dat je de leerling centraal zet!

Wat verwachten we van eenieder?

Binnen het hele ontwikkelproces heeft ieder zijn of haar eigen taken en verantwoordelijkheden.

- Student: Ook wel leraar-in-opleiding, staat centraal. Jij voert zelf de regie over je eigen leerproces middels een pro-actieve en onderzoekende houding en een open communicatie met je begeleiders.
- Wpb: De werkplekbegeleider is in eerste instantie coach en gesprekspartner, is kritisch opbouwend en coacht vanuit kracht. De werkplekbegeleider houdt een spiegel voor, stimuleert de onderzoekende houding van de student en is begeleider op micro-niveau (klas,les).
- SO: De schoolopleider is de procesbewaker op meso-niveau (school). Hij/zij is docent, begeleider en coach bij de onderwijsbijeenkomsten en troubleshooter.
- IO: De instituutsopleider is procesbewaker op macro-niveau (school en opleidingsinstituut). Hij/zij bewaakt dat er wordt voldaan aan de criteria en eisen die gesteld worden vanuit de opleiding. Hij/zij is docent, begeleider en coach bij de onderwijsbijeenkomsten.

De leerling centraal

De verschillende bijeenkomsten:

De kernvraag 'Hoe kan ik mijn handelen afstemmen op individuele leerlingen binnen de context van de klas, de school en hun omgeving?' staat centraal tijdens deze stage. Je gaat opzoek naar een persoonlijk antwoord op deze vraag. Dit doe je samen met je medestudenten je WPB, SO, IO en andere betrokkenen binnen de school. Er zijn 3 type begeleidingsactiviteiten:

- **Inspiratiebijeenkomsten:** Tijdens deze bijeenkomsten staat de verbinding tussen theorie en praktijk centraal. De theorie die aan de orde komt tijdens de bijeenkomsten helpt je om je handelen in de praktijk te onderbouwen, te veranderen of voor te schrijven. Tijdens deze bijeenkomsten maak je een keuze uit workshops die passen bij je eigen leervragen in de praktijk. Bij deze bijeenkomst zijn alle studenten aanwezig die op dat moment stagelopen binnen AOS NO en ZO Brabant.
- **Schoolbijeenkomsten:** Tijdens deze bijeenkomsten staat de kernvraag centraal: 'Hoe kan ik mijn handelen afstemmen op individuele leerlingen binnen de context van de klas, de school en hun omgeving?'
Een diepgaand antwoord op deze vraag vind je door voortdurend de dagelijkse praktijk, theoretisch concepten en jezelf als persoon te beschouwen en te verbinden. Vanuit jullie behoeften worden deze bijeenkomsten ingevuld met verschillende activiteiten. Denk daarbij aan:
 - het delen van inzichten/van verhalen
 - het laten plaatsvinden van transfer vanuit de inspiratiebijeenkomsten naar je handelen in de praktijk
 - het bieden van steun aan elkaar
 - het bespreken van en reflecteren op praktijksituaties
 - het afstemmen van de theorie en je persoonlijke overtuigingen
 - het uitwisselen van perspectieven
 - het delen van successen
 - het afstemmen en voorbereiden van leeractiviteiten
 - het delen van leeropbrengsten
- **Intervisiebijeenkomsten**
Tijdens de intervisiebijeenkomsten deel je een inspirerend literatuurstuk, een artikel of een podcast dat aansluit bij het hoofdthema.

De schoolbijeenkomsten vinden plaats met een vaste groep medestudenten die (zoveel mogelijk) op dezelfde school stagelopen. Aan iedere groep is een vaste IO en/of SO gekoppeld. De SO of IO zal jullie begeleiden en ondersteunen waar nodig. We hopen echter dat jullie het nut van deze bijeenkomsten zelf als waardevol ervaren en de sturing in eigen hand nemen.

- **Individuele begeleidingsmomenten:** Denk hierbij aan lesbezoeken, begeleidings-, reflectiegesprekken, feedback op producten, het bespreken van je ontwikkelplan, de tussentijdse evaluatie en het eindgesprek. Tijdens deze individuele begeleidingsmomenten staan je persoonlijke leervragen centraal. De antwoorden op al je persoonlijke leervragen te samen, zullen leiden tot een antwoord op de gestelde kernvraag: 'Hoe kan ik mijn handelen afstemmen op individuele leerlingen binnen de context van de klas, de school en hun omgeving?

Instituutsbijeenkomsten

Naast de bijeenkomsten op de scholen, volg je ook bijeenkomsten op het instituut waar de theoretische basis wordt behandeld die je dient te verbinden aan je handelen in de praktijk.

De hoofdthema's van onderwijskunde van jaar 3 op de HAN zijn:

- a) Gesprekstechnieken
- b) Leiderschap
- c) Ondersteuningsbehoeften
- d) Passend onderwijs
- e) zorgstructuren op scholen/passend onderwijs
- f) zorgproblematiek maatschappelijke context.

De hoofdthema's bij APV van jaar 3 bij FLOT zijn:

- a) Verdieping op ontwikkelingspsychologie t.o.v. jaar 2
- b) Begeleiden van leerprocessen: focus op motivatie
- c) Differentiëren waarbij we inzoomen op de theorie achter/over:
 - School in pluriforme maatschappij / omgaan met en waarderen van diversiteit en interculturele communicatie / waardengericht onderwijs
 - Handelingsgericht werken: aansluiten op specifieke leer- en ontwikkelingsbehoeften van een groep leerlingen of een individuele leerling
 - Passend onderwijs/inclusief onderwijs

Literatuur suggesties:

- Berben, M. v. (2014). *Differentiëren is te leren!* Amersfoort: CPS
- Bouwman, A., Hogeboom, B., & Loman, E. (2018). *Differentiëren is te leren!* In *Differentiëren is te leren!* Amersfoort: CPS - Onderwijsontwikkeling en advies
- Geerts, W. & Kralingen, R. Van (2020). *Handboek voor leraren*. Bussum: Coutinho.
- Kirschner, P.A., Claessens, L., & Raaijmakers, S. (2018). *Op de schouders van reuzen*. Meppel: Ten Brink Uitgevers. <https://newsroom.didactiefonline.nl/uploads/BOEKEN/20190107%20Op%20de%20schouders%20van%20reuzen%20Definitief%20download.pdf>
- Slooter, M. (2018). *De zes rollen van de leraar*. Huizen: Uitgeverij Pica.
- Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluijsmans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P. A. (2019). *Wijze lessen: Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Meppel: Ten Brink Uitgevers. https://www.ou.nl/documents/846784/0/Wijze_Lessen_digitaaal_160919.pdf/53ce9ca8-c213-ebc6-d674-ac24f78596ef
- Teitler, P. (2017). *Lessen in orde*. Bussum: Coutinho.
- Van der Wal, J & De Wilde, J (2011). *Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding*. Bussum: Coutinho.
- Verstraete, I., & Nijman, K. (2015). *Handboek leren leren voor het voortgezet onderwijs*. Huizen: Pica
- Kelchtermans, G. (2016). *Kwetsbare professionaliteit of professionele kwetsbaarheid*. Nivoz. <https://nivoz.nl/nl/nro/geert-kelchtermans-kwetsbare-professionaliteit-of-professionele-kwetsbaarheid>

Podcasts

- <https://centrumpedagogischcontact.nl/app/uploads/Podcast-Het-mysterie-van-de-goede-leraar.pdf>
- <https://podcasts.apple.com/nl/podcast/hoe-je-gedrag-invloed-heeft-op-leerlingen-met-peterteitler/id1406759851>
- <https://www.krachtigeleraar.nl/>
- Podcast Luisteren (PodNL): Meesterwerk Podcast
- https://youtu.be/_tUaHxNzjxl Marc Lammer (oud hockeycoach) over dat hersenen het woord niet kennen
- <https://youtu.be/ne6tB2KiZuk> verwachtingspatronen
- <https://beroepseer.nl/video-podcast/geert-kelchtermans-over-de-vijf-elementen-van-professioneel-leraarschap/>

Website:

- [Gids | AOS-OMO](#)

Wat betekent dit voor jou?

De HAN, Fontys Lerarenopleiding Tilburg (hierna FLOT genoemd) en AOS NO en ZO Brabant hebben de ambitie om 'karaktervolle leraren' op te leiden. Dit programma draagt hieraan bij door je te ondersteunen bij je ontwikkeling tot autonome, betekenisgerichte en onderzoekende docent. Dit houdt het volgende in

- Een autonome docent is zich bewust van zijn professionele identiteit, en durft zijn eigen richting te kiezen. Niet een docent die dingen doet 'omdat iedereen ze zo doet' of 'omdat het altijd al zo geweest is'. Het is een docent die handelt vanuit zijn eigen professionele visie binnen de kaders die vanuit de schoolcontext en de maatschappij gegeven zijn.
- Een onderzoekende docent stuurt zijn eigen ontwikkeling en handelen doordat hij nieuwsgierig is, een open houding heeft, kritisch is, een reflectieve mentaliteit heeft, bereid is tot perspectiefwisseling en nauwkeurig is. Ook heeft deze docent de wil om steeds op een diepgaander en verfijnder niveau te begrijpen en te doorgronden door gebruik te maken van praktijkervaringen en theoretische concepten. Een onderzoekende docent is innovatief en in staat om invloed te hebben op zijn werkomgeving.
- Een betekenisgerichte docent stelt zijn handelen in dienst van het leren van leerlingen (kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming). Hij beseft dat het voor het leren van leerlingen essentieel is om tegemoet te komen aan de drie psychologische basisbehoeften: autonomie, competentie en relatie. In zijn professionele handelen zijn de behoeften van leerlingen het uitgangspunt van waaruit hij zijn onderwijs zo optimaal mogelijk vorm geeft.

We vragen in de kernvraag 'Hoe kan ik mijn handelen afstemmen op individuele leerlingen binnen de context van de klas, de school en hun omgeving?' niet alleen op welke manier je jouw handelen afstemt op de individuele leerling binnen de context van de klas, de school en de omgeving, we vragen je te achterhalen en te onderbouwen waarom je bepaalde handelingen verricht naar jouw leerlingen toe. Daarmee willen we je aanzetten tot kritisch en reflectief denken. We dagen je uit om daadwerkelijk op onderzoek uit te gaan. Denk bij je zoektocht aan de volgende aspecten:

1. Didactisch handelen, lessen voorbereiden, uitvoeren en evalueren. Daarbij rekening houden met het leren van een individuele leerling of een specifieke groep leerlingen en aansluiten bij het leerproces.
2. Pedagogisch handelen: omgaan met leerlingen in een pluriforme samenleving.
3. Het omgaan met betrokkenen binnen de schoolorganisatie: de leerling begeleiden in het leerproces.
4. Professionele ontwikkeling: Wie ben ik? Wie wil ik worden als professional? Wat kan ik?

Je hebt op je stageschool vele mogelijkheden om de verschillende aspecten van het beroep van een docent te ontdekken. Hoe pro-actiever jij je opstelt hoe meer inzichten je waarschijnlijk gaat opdoen. Ga in gesprek met verschillende docenten, met verschillende leerlingen en andere betrokkenen, observeer, probeer uit, lees literatuur, lees vakbladen, volg workshops, vraag feedback, onderzoek, ontdek en trek je eigen overtuigen soms (tijdelijk) in twijfel, waardoor je open te staat voor nieuwe perspectieven. Maak ook gebruik van het feit dat je binnen een AOS stageloopt.

Daardoor sta je regelmatig in contact met studenten die stagelopen binnen andere schoolcontexten. Er is dus veel gelegenheid om van en met elkaar te leren.

Programma

Programma werkplekieren jaar 3 AOS NO en ZO Brabant

Datum	Bijeenkomst	Inhoud	Begeleider
16-9	AOS bijeenkomst 1 eigen school Tijd; zelf in te vullen	Kennis maken met elkaar Uitleg programma en doelen van het programma	WPB/IO of SO
23-9	AOS bijeenkomst 2 eigen school Tijd; zelf in te vullen	Verdiepen van leervragen uit het ontwikkelingsplan/groeidossier en koppelen aan de thema's van leerjaar 3	WPB/ IO of SO
Tussen 30-9 en 7-10	Zelfstandige activiteit 1	Observeren van leerlingen en daarop reflecteren	WPB of andere collega's uit de stageschool
7-10	Intervisiebijeenkomst	Delen van inspirerende literatuur, een artikel of een podcast	Verantwoordelijke SO/IO binnen cluster
14-10	Gezamenlijke bijeenkomst 3 15.00u.tot 16.30u.	1. Oriëntatie op het thema 'De leerling centraal' 2. Voorbereiden op de inspiratiemiddag Keuze maken voor workshops	Verantwoordelijke SO/IO binnen cluster
11-11	Inspiratiemiddag 1 13.00u- 17.00u	Thema: 'De leerling centraal binnen de context van zijn omgeving' Locatie: ?	
18-11	Gezamenlijke bijeenkomst 4 15.00u. tot 16.30u.	1. Terugkoppeling inspiratiemiddag en verbinden met leervraag/leervragen 2. Peercoaching m.b.t. thema keuze en de koppeling van de theorie naar de praktijk	Verantwoordelijk SO/IO binnen cluster
Tussen 18-11 en 2-12	Zelfstandige activiteit 2	1. Onderzoek binnen de context van de school omtrent gekozen thema. 2. Koppeling verkregen inzichten aan praktijk.	WPB/ Experts binnen de stageschool
2-12	AOS bijeenkomst 5 eigen school 15.00u.-16.30u.	1. Reflectie met een peer op het thema 'De leerling centraal binnen de context van zijn omgeving' 2. Voorbereiding op inspiratiemiddag	SO/IO stageschool

		Keuze doorgeven van de workshop (digitaal)	
9-12	Inspiratiemiddag 2 14.00u.- 17.00u	Thema: 'In gesprek met de leerling' Locatie: Eckart College te Eindhoven?	
Tussen 9-12 en 23-12	Zelfstandige activiteit 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inzichten uit de inspiratiemiddag koppelen aan je leervragen. 2. In gesprek gaan met een expert binnen jouw werkplek 3. Verkregen inzichten koppelen aan 4. Handelen in de praktijk 	WPB en/of expert binnen de stageschool
Tussen 9-12 en 23-12	Zelfstandige activiteit 4	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1.Zelfstandig voorbereiden eindpresentatie waarin de student aantoont een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent te worden met oog voor elke leerling die klaar is voor zijn lio-stage. 2. 2. één onderdeel uit de presentatie kiezen waar de student bij de volgende bijeenkomst feedback op wil krijgen. 	
16-12	Intervisie	Delen van inspirerende literatuur, een artikel of een podcast	Verantwoordelijke SO/IO binnen cluster
23-12	Gezamenlijke bijeenkomst 6 15.00u.- 16.30u.	Vorbereiden PRO met peerfeedback (Flot studenten) Vorbereiden presentatieportfolio (HAN studenten) met peerfeedback	Verantwoordelijk SO/IO binnen cluster
Januari	bijeenkomst 7 Presentatie op eigen stageschool	Presentatie waarin de student aantoont een betekenisvolle, onderzoekende, autonoom gerichte docent te zijn, die middels zijn zoektocht tijdens deze stageperiode 'de leerling centraal' heeft staan in zijn visie en handelen.	Mede-studenten/WPB/IO of SO/ collega's uit de school

Bijeenkomst 1: AOS locatie

Doel:

- Kennismaking met elkaar; student/ WPB en IO of SO.
- Je weet na afloop van deze bijeenkomst;
 - welke onderwerpen er in dit AOS programma aan bod komen
 - op welke wijze het programma vorm gegeven is

De bijeenkomst bestaat uit een gemêleerd gezelschap. Een ding hebben we gemeen en dat is de ontwikkeling van jou, leraar-in-opleiding, tot een goede onderwijsprofessional. Deze bijeenkomst heeft tot doel inzicht te geven in eenieders rol binnen de AOS-NO, de uitgangspunten van het werkplekleren binnen de AOS-NO in het algemeen en helder te krijgen waar de accenten liggen van het 3^e leerjaar van de lerarenopleidingen van FLOT en HAN:

- a) Samenstelling gezelschap en voorstellen
- b) AOS-NO, waar staan we voor?
- c) Wat verwachten we van eenieder
- d) Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de beide opleidingen
- e) Wat heb jij te bieden?

Ad a) *Samenstelling & voorstellen*

In het eerder genoemde ontwikkelproces dat jij doormaakt heeft eenieder een specifieke rol en taak. Zo is/zijn er instituutsopleider(s) aanwezig, schoolopleiders, werkplekbegeleiders en reflecteer je samen met studenten van zowel de HAN als van FLOT. Later deze bijeenkomst gaan we verder in op wat we van eenieder binnen dat proces verwachten. Eerst stellen we onszelf even kort aan elkaar voor.

Opdracht 1: *Beschrijf jezelf in 4 woorden die iets zeggen over wie je bent, wat je rol is en wat kenmerkend is voor jou. Bijv. Jan – wpb – geschiedenis – humor.*

Ad b) *AOS-NO, waar staan we voor?*

De AOS Noordoost-Brabant is een leergemeenschap waarin de leerling, de leraar-in-opleiding en de ervaren leraar ieder op zijn eigen niveau leert en verantwoordelijkheid neemt. We zien leren als een actief en constructief proces, waarbij jij als de lerende docent voortbouwt op informatie en vaardigheden die je al bezit. Daarbij is het belangrijk dat je steeds meer regie neemt over je eigen leerproces om je leerdoelen te bereiken. Leren vindt plaats in sociale interactie. In onze leergemeenschap heerst een positief klimaat waarin iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Leraren en leraren-in-opleiding doen dit door:

- het ontwikkelingsgerichte karakter van opleiden en professionaliseren,
- hun onderzoekende houding en handelen,
- het leren in dialoog.

Centraal sta jij; de lerende professional.

Persoon, theorie en praktijk zijn bepalend voor jouw professionele ontwikkeling. Die ontwikkeling vindt plaats in een (hybride) leeromgeving, waar naast formeel leren ook informeel leren plaatsvindt. Om ervoor te zorgen dat de vele ervaringen tot leerervaringen worden, kiezen we voor 5 didactische uitgangspunten ter stimulans en ondersteuning van het leertraject van jou als leraar-in-opleiding (weergegeven als bloemblaadjes). Deze ankerpunten zijn verbonden met de leeromgeving waar jij jouw ervaringen opdoet. Deze leeromgeving bestaat uit diverse contexten waarin jij je begeeft en waar je ervaringen kan opdoen die van invloed kunnen zijn op je professionele identiteitsontwikkeling. De 5 didactische uitgangspunten zijn gepositioneerd in een blauw vlak, dat staat voor de reflectie als een permanent proces in het leertraject.

Ad c) *Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de beide opleidingen?*

De Academische Opleidingschool, waar wij als school onderdeel van uitmaken is een samenwerkingsverband tussen scholen uit het werkveld VO en diverse lerarenopleidingen, waaronder de ESoE, de RDA, de FSH, de HAN en FLOT. De mate en invulling van deze samenwerking verschilt. Deze katern is tot stand gekomen uit een samenwerking tussen een vertegenwoordiging vanuit het VO, vanuit de HAN en vanuit FLOT, want beide lerarenopleidingen werken veelal vanuit een generieke kennisbasis.

Overeenkomsten:

Samen werken aan professionele ontwikkeling vanuit een gemeenschappelijke generieke kennisbasis. Deze generieke kennisbasis wordt zowel op de opleiding als op de werkplek behandeld.

Verschillen:

Studenten van FLOT werken toe naar een product, te weten een presentatie PRO (Professionele Ontwikkeling), waar op de werkplek aan gewerkt wordt dmv het opdoen van en reflecteren op betekenisvolle ervaringen. De wijze waarop deze presentatie van het individuele ontwikkeltraject vorm krijgt staat vrij (poster, film, prezi, PPT, enz). Op de werkplek wordt deze niet beoordeeld. Wel wordt gekeken men heeft voldaan aan de opdracht en krijgt men peerfeedback op het product.

Studenten van de HAN werken tijdens het werkplekleren op de stageschool aan een product dit wordt gepresenteerd tijdens een van de bijeenkomsten op de opleidingsschool. De opgedane kennis kan ingezet worden bij de integrale toets en de eindpresentatie/eindbeoordeling. Ook voor de studenten van de HAN is de vorm vrij. En krijgt men peerfeedback op het product.

Ad d) *Wat heb jij te bieden? Wat betekent dit voor jou?*

Iedereen die hier zit heeft voorkennis, persoonlijke sterke eigenschappen (kwaliteiten). Sommige zijn aangeboren, andere zijn aangeleerd of heb je opgedaan tijdens eerdere ervaringen. Je neemt dus altijd iets mee naar de bijeenkomsten van waaruit je jezelf verder kunt ontwikkelen, maar waarmee je een ander iets kunt bieden in zijn/haar zoektocht naar de docent die hij/zij wil zijn.

Opdracht 2a: *Schrijf in een paar steekwoorden iets op over jouw kwaliteiten.*

- Waar ben jij sterk in?
- Wat is jouw kracht? Noem twee kwaliteiten.
- Hoe kun je een ander daarmee helpen?
- Voor de wpb-er: Denk hier ook over na

Opdracht 2b: *Schrijf in steekwoorden op hoe jij wilt werken aan je persoonlijke ontwikkeling*

- Waar wil jij in groeien?
- Wat heb je daarbij nodig?
- Wie zou jou daarbij kunnen helpen?

Opdracht 3: *Ga nu in gesprek met je wpb-er. Kijk nog eens naar de bloemblaadjes en je kwaliteiten en ontwikkelpunten. Wat betekent dit voor jou en jouw professionele ontwikkeling? Waar wil je aan gaan werken en wat heb je van je wpb-er nodig?*

NOTE:

Verwerk alles wat je deze bijeenkomst hebt genoteerd en besproken in je eigen portfolio/bulb.

Bijeenkomst 2: AOS locatie

Doel:

- *Je verdiept jouw leervragen aan de hand van je ontwikkelingsplan/groeidossier en koppelt deze aan de hoofdvraag van het 3^e jaars programma: **Hoe kan ik mijn handelen afstemmen op individuele leerlingen binnen de context van de klas, de school en hun omgeving?***

Deze bijeenkomst is een gesprek tussen jou en je begeleider(s), gericht op jouw ontwikkeling en je leervragen. Het is een eerste verdieping, waarin je helder probeert te krijgen waar jouw leervragen echt liggen.

Je gaat je leervragen verdiepen en dat kun je doen aan de hand van de onderstaande vragen:

Planningsfase (zie bijlage 3 voor zelfregulatievragen tijdens uiteenlopende activiteiten tijdens dit programma)

- Kan ik in woorden vertellen wat er van mij verwacht wordt?
- Welke antwoorden op deze kernvraag heb ik al?
- Welke antwoorden op de kernvraag ontbreken nog?
- Wat maakt het voor mij wel of niet zinvol om een verdiepend antwoord te krijgen op deze kernvraag?
- Waar ben ik echt nieuwsgierig naar?
- Wat maakt dat ik het de investering waard vind om een antwoord te vinden op deze kernvraag?
- Welke persoonlijke kenmerken zorgen ervoor dat in staat ben om een antwoord te vinden op deze kernvraag?
- Welke signalen zorgen ervoor dat ik voel dat ik de ruimte krijg om te mogen uitproberen/experimenteren?
- Welke activiteiten ga ik ondernemen om een antwoord te krijgen op deze kernvraag? (plannen)

Zelfstandige activiteit 1:

Doel:

- *Je kunt je leerlingen objectief observeren, de verkregen inzichten bespreken met je collega's en daaraan je leerdoelen koppelen.*
- *Je verbindt theorie vanuit het instituut over observaties met je eigen observaties in de klas. Daarmee formuleer je leerdoelen om tot gewenste leeruitkomsten te komen.*
- *Je verbindt je leerdoelen aan leermogelijkheden (op school).*

'De leerling centraal' betekent dat je de individuele leerling in de klas ziet. Om dit te trainen als docent dien je jouw leerlingen te kennen en dat kan door middel van observeren. Het is dan belangrijk om waarnemen en interpreteren van elkaar te scheiden.

Een handig hulpmiddel is een observatieformulier. Daarmee kun je bijvoorbeeld focussen op verschillen tussen leerlingen. Zo kun je 3 tot 5 leerlingen observeren en nagaan welke verschillen je hebt waargenomen. Vervolgens sta je stil bij de betekenis daarvan: wat betekenen deze verschillen voor het leren van de geobserveerde leerlingen? Na afloop kun je deze inzichten uitwerken en bijvoorbeeld bespreken met de mentor van de betreffende leerlingen. Wat is zijn of haar kijk op je inzichten? En tot welk voornemen leidt het bij jou?

Richtvragen die je jezelf na afloop kunt stellen en waarover je in gesprek kunt gaan met je werkplekbegeleider:

- Wat heb je gezien?
- Wat heb je niet gezien?
- Wat is het verschil tussen jouw kijk en die van mentor?
- Wat zegt dit over jouw kijk op de leerlingen?
- Wat zegt dit over de kijk van de mentor op het leren van 'zijn' of 'haar' leerlingen?
- Welke nieuwe vragen heeft deze verkenning bij je opgeroepen?
- Door welke leerlingen ben je geraakt en hoe komt dat?
- Wat betekent dit voor jou als docent?
- Welke nieuwe vragen heeft deze verkenning bij je opgeroepen?

In bijlage 1 en 2 vind je voorbeelden van observatielijsten. In voorgaande jaren ben je ook aan de slag gegaan met het observeren van leerlingen. Als je een observatieformulier hebt gemaakt dat je graag wilt gebruiken uit een eerder studiejaar of je wilt er een zelf samenstellen, kan dat ook.

Maak een verslag van je conclusies en vervolgstappen van je observaties die je besproken hebt met je werkplekbegeleider.

Voeg dit verslag toe aan je groeidossier/ontwikkelplan.

Bijeenkomst 3: Gezamenlijke bijeenkomst

Doel:

- Je verdiept zich in een door jouw gekozen onderwerp binnen dit programma naar aanleiding van je observaties en onderbouwt je keuze vanuit verschillende perspectieven (het instituut, de theorie, collega's, medestudenten etc.).
- *Je deelt activiteiten die je ondernomen hebt en de verkregen inzichten en nieuwe leervragen die daaruit naar voren zijn gekomen in een korte pitch.*
- *Je deelt in de korte pitch je antwoorden op de vragen en gebruikt hiervoor minimaal 2 perspectieven.*
- *Je kan op basis van jouw leervragen een keuze maken uit de workshops die aangeboden worden tijdens de eerste inspiratiemiddag*

Aan de hand van jouw observaties en eerste verkenning ben je weer tot nieuwe inzichten gekomen en heb je misschien nieuwe leervragen voor jezelf geformuleerd.

Je gaat nu inzoomen op een leerling of een groep leerlingen waar jouw aandacht tijdens het observeren, het meest naar toe ging.

Pak de observaties erbij die je hebt gemaakt en ook de antwoorden op de vragen die jij hebt gegeven n.a.v. de observaties. Je gaat nu op zoek naar antwoorden op vragen, die deze observaties bij jou hebben opgeroepen, zodat jij je handelen hierop kan aanpassen.

Die vragen kunnen van allerlei aard zijn, zoals

1. Didactisch handelen: Hou houd jij rekening met het leren van deze leerling/groep leerlingen en sluit je aan bij het leerproces?
Hierbij kun je denken aan:
Aansluiten op leer/ontwikkelingsbehoeften
 - Differentiatie
 - Betekenisvol leren
 - Adaptief onderwijs (maatwerk)
 - Passend onderwijs
2. Pedagogisch handelen: Hoe ga je om met deze leerling/groep leerlingen in een pluriforme samenleving?
(hiervoor komt veel aandacht in het tweede deel van het programma).
3. Hoe gaat de schoolorganisatie om met deze leerling/groep leerlingen? Hoe wordt het leerproces begeleid?
(hier gaan we vooral aandacht aan besteden in het tweede deel van dit programma)
4. Professionele ontwikkeling: Hoe kan jij je ontwikkelen, zodat jij de professional wordt die deze leerling/groep leerlingen nodig heeft? Wie ben ik? Wie wil ik worden als professional? Wat kan ik? Wat heb/wil ik nog (te) leren?
Deze antwoorden kun je vanuit verschillende perspectieven krijgen. Het kan uit literatuur gehaald worden, via leerstof vanuit het instituut, collega's, medestudenten.....

Vanuit jouw observaties, verschillende perspectieven en activiteiten deel je in een korte pitch jouw nieuw verkregen inzichten en leervragen aan de hand van de onderstaande vragen:

- Welke antwoorden heb ik gevonden op jouw vragen en hoe ben ik hieraan gekomen?
- Wat maakt dat ik het belangrijk/waardevol vind om hierover te vertellen?
- Welke nieuwe inzichten omtrent de kernvraag heb ik, vanuit verschillende perspectieven, opgedaan?
- Hoe verbind ik de drie elementen: theorie, persoon en praktijk?
- Krijg ik nog energie van wat ik aan het doen ben en waaruit blijkt dat?
- Vinden anderen dat ik goed op weg ben en waardoor weet ik dat?
- Welke activiteiten ga ik nog doen, zodat ik antwoorden krijg op mijn nog niet beantwoorde vragen?
- Wat is de vervolgvraag die ik mezelf stel?

Jouw medestudenten geven daar feedback en feed forward op.

Daarnaast ga je vanuit jouw leervragen kijken welke workshops in inspiratiemiddag 1 jij wilt volgen om jezelf nog meer te verdiepen in het thema 'De leerling centraal'.

Inspiratiemiddag 1

Doel:

- *Je kan op basis van de opgedane kennis in deze bijeenkomst een keuze maken voor een thema waarop hij zich in zelfstandige activiteit 2 gaat richten.*

Onderstaand programma is onder voorbehoud, maar geeft een indicatie van de planning en inhoud. Het algemene thema van deze bijeenkomst is: 'De leerling centraal binnen de context van zijn omgeving.'

In deze inspiratiebijeenkomst komen de volgende thema's aan bod. Belangrijk hierin is dat het gaat om thema's die passen bij de ondersteuningsstructuur in de breedste zin van het woord.

Deel 1: Workshops van experts in de ondersteuningsstructuur

In dit deel kies je twee workshops van experts in de ondersteuningsstructuur. Deze workshops duren 45 minuten. Experts waaruit je mogelijk kunt kiezen zijn:

- Zorgstructuur
- Autisme begeleiding
- Planning en organisatie
- Remedial teaching
- Koersklas
- Hoogbegaafdheid
- Bewustwording van vooroordelen

Deel 2: In gesprek met de leerling

In dit deel ga je in gesprek met 4 leerlingen (4 x 15 minuten). Leerlingen waaruit je mogelijk kunt kiezen zijn:

- Ongemotiveerde leerling
- Hoogbegaafde leerling
- Leerling met een stoornis in het autistisch spectrum
- Leerling met ADHD / ADD
- Leerling met dyslexie / dyscalculie
- Leerling uit de koersklas
- Overspannen leerling (burn-out)
- Leerling met PDD-NOS etc.

Bijeenkomst 4: Gezamenlijke bijeenkomst

Doel:

- *Je kunt de verkregen inzichten vanuit de inspiratiemiddag benoemen en verbinden aan je leervragen.*
- *Je bent in staat om je inzichten te koppelen aan jouw praktijk.*

In deze bijeenkomst ga je door middel van *peer coaching* in gesprek met een medestudent en verdiepen jullie jezelf in de nieuwe perspectieven die je hebt opgedaan tijdens de inspiratiemiddag, de instituutsbijeenkomsten, theoretische verdieping, gesprekken met collega's, medestudenten etc., en koppel je dat aan je handelen in de praktijk. Je laat zien op welke wijze jij de leerling tijdens jouw lessen meer centraal gaat zetten en onderbouw je deze keuzes vanuit verschillende perspectieven. Hierbij kun je gebruik maken van de vragen die horen bij zelfregulatie (bijlage 3)

Pas op de plaats

Bereid voor en houdt een pitch van 2 minuten over jouw meest inspirerende workshop.

Wat in deze workshop heeft je het meeste geïnspireerd, en waarom?

Hoe draagt dit bij aan jouw professionele ontwikkeling? Welke concrete vervolgstap of -stappen ga je zetten?

Peercoaching

Je gaat in gesprek met een medestudent die een andere workshop heeft gevolgd en je bevroegt de ander over de inzichten die hij/ zij heeft verkregen, wat het hem/haar heeft opgeleverd en welk vervolg hij/zij eraan geeft. Probeer dit zo concreet mogelijk boven tafel te krijgen.

Gespreksvorm: vorm een groepje van 3 à 4 personen. Spreek af wie er vragen stellen en wie de bevroegde is. Duur 3 min. Daarna wisselen van rol.

Vervolg

Beschrijf wat je meeneemt uit de vragen die je hebt gekregen? Kijk nu naar de volgende zelfstandige activiteit en ga op zoek naar een expert op dit gebied binnen je stageschool. Wat wil je hem/haar vragen?

Zelfstandige activiteit 2

Doel:

- *Je kunt door op onderzoek te gaan binnen school, expertise ophalen omtrent het door jouw gekozen onderwerp.*
- *Je kunt doelgerichte gesprekken voeren met een expert.*
- *Je kunt op basis van observaties, gesprekken met experts en theorie je handelen sturen om tegemoet te komen aan het leren van de individuele leerling.*
- *Je brengt dit proces in beeld middels een zelfgekozen werkvorm. Daarbij laat je doelen 1, 2 en 3 laat zien.*
- *Je reflecteert betekenisgericht op dit proces en formuleert voornemens om je eigen ontwikkeling te stuwen: Wat is je (nieuwe) leerdoel? Wat is ervoor nodig om dat doel te bereiken? En welke inspanningen ga je leveren om dat doel te bereiken? Je neemt zelf de lead in je leerproces en communiceert daarover met je werkplekbegeleider, school- en instituutsopleider.*

Je hebt onderzocht welke personen in je stageschool expert zijn op het gebied van het door jouw gekozen onderwerp. Je hebt met deze expert gesprekken gevoerd. Met welk doel ben je dit gesprek aangegaan? Waar wilde je meer van weten? Wie is er binnen de school allemaal bezig met dit onderwerp? Hoe worden de inzichten van de expert uitgevoerd in de praktijk?

Koppel je nieuwe inzichten en leerdoelen aan de leeruitkomsten en bespreek dit met je werkplekbegeleider.

Maak een verslag van bovenstaande en voeg dit verslag toe aan je groeidossier/ontwikkelplan.

Bijeenkomst 5: AOS locatie

Doel:

- *Je kan met een peer reflecteren op het thema dat je gekozen hebt omtrent 'De leerling centraal binnen de context van zijn omgeving'.*
- *Je kan (d.m.v. concrete voorbeelden) aangeven op welke manier de ondernomen activiteiten een bijdrage leveren aan het leren van de leerling vanuit de perspectieven: kwalificatie, socialisatie en/of persoonsvorming.*
- *Je kan op basis van een voorbereiding keuzes maken voor de workshops tijdens inspiratiemiddag 2.*

Terugblik/pas op de plaats

Vorige keer hebben we gesproken over de inspiratiemiddagen en heb je in gesprekken plannen gemaakt om verder te gaan met je leervragen. Concreet voor nu:

- Wat heb je gedaan met de nieuwe inzichten uit de gesprekken?
- Welke theorie heb je daaraan gekoppeld?
- Wat heeft het concreet opgeleverd?

Opdracht:

Samen met een medestudent ga je reflecteren op de wijze waarop jij jouw nieuwe inzichten vanuit je observaties, experts en theorie hebt gekoppeld aan de praktijk

Bespreek samen in hoeverre de ondernomen activiteiten een bijdrage leveren aan het leren van de leerling m.b.t. kwalificatie, socialisatie en/of persoonsvorming. Probeer hier concrete voorbeelden aan te verbinden. Bespreek ook hoe het handelen aansluit bij de basisbehoeften van de leerling/leerlingen in de specifieke onderwijssituatie.

Bij de bespreking met je peer kun je gebruik maken van de vragen uit de zelfregulatie bij stap 3 'de reflectiefase' (zie bijlage 3).

Maak een verslag van het gesprek, zodat je de informatie en besproken voorbeelden later makkelijk kunt terugvinden en gebruiken.

In het tweede deel van deze bijeenkomst ga je jezelf voorbereiden op een van de onderstaande onderwerpen. Kies een van deze thema's uit en ga je daarop oriënteren. Deel dit daarna met je medestudenten. Kijk hoe een van deze onderwerpen aansluit op je eigen leerdoelen.

- Omgaan met diversiteit; bewust beeldvorming, stereotypering, discriminatie, sociale/culturele diversiteit.
- Waardengericht onderwijs; aansluiten bij moreel leren, methodieken gebruiken om gevoelige thema's te bespreken, culturele- en/ of seksuele diversiteit.
- Interculturele communicatie (bv. het Topoi model)

Na je verkenning maak je een keuze uit de workshops die je worden aangeboden tijdens inspiratiemiddag 2.

Verwerk wat je vandaag gedaan hebt in je portfolio/bulb.

Inspiratiemiddag 2

Doel:

- *Je kan op basis van de opgedane kennis in deze bijeenkomst een keuze maken voor een onderwerp waarop hij zich in de zelfstandige activiteit 3 gaat richten.*

Onderstaand programma is onder voorbehoud, maar geeft een indicatie van de planning en inhoud. Het algemene thema van deze bijeenkomst is: 'In gesprek met de leerling'.

In deze inspiratiebijeenkomst komen de volgende thema's aan bod. Belangrijk hierin is dat het gaat om thema's die passen bij begeleidingsgesprekken van leerlingen.

Deel 1 gesprekstechnieken

- Coachende gesprekken
- Seksuele diversiteit
- LOB gesprekken vanuit de theorie van Marinka Kuijpers
- Onderpresteren
- faalangst

Deel 2 in gesprek met de leerling

- Transgender
- Faalangst
- Culturele diversiteit
- Onderpresteren
- LOB

Zelfstandige activiteit 3

Doel van deze zelfstandige activiteit:

- *Je kunt de verkregen inzichten vanuit de inspiratiemiddag verbinden aan je leerdoelen **van het** gekozen onderwerp.*
- *Je bent in staat om je leerdoelen van de praktijk te koppelen aan je persoonlijke leerroute.*
- *Je reflecteert op je eigen handelen en vormt een eigen visie omtrent het gekozen onderwerp en onderbouwt dit vanuit verschillende perspectieven, zowel vanuit de praktijk als de theorie.*
- *FLOT: Een belangrijk onderdeel van de PRO-toets is een gesprek met twee leerlingen. Dat gesprek bereid je voor.*

Vanuit de inspiratiemiddag, de instituutsbijeenkomsten, gesprekken met collega's en medestudenten, etc. heb je nieuwe inzichten opgedaan. Nu ga je deze inzichten koppelen aan de praktijk door een van de aangeboden onderwerpen binnen jouw stageschool verder te onderzoeken. De bedoeling is dat je je praktijkinzicht verder verdiept.

Dit doe je door in gesprek te gaan met een expert van je werkplek. Je gaat daarnaast in gesprek met (minstens) twee leerlingen van je werkplek. Vervolgens ga je op zoek naar relevante theorie over dit onderwerp. Kortom, je verbindt praktijk met theorie.

Reflecteer op je handelen en vorm je eigen visie omtrent je gekozen onderwerp en onderbouw dit vanuit verschillende perspectieven.

Bespreek dit met je werkplekbegeleider, de expert van je stageschool en eventueel andere belanghebbenden.

Maak een verslag van bovenstaande en voeg dit verslag toe aan je groeidossier/ontwikkelplan.

Zelfstandige activiteit 4

Doel:

- *Je ontwerpt middels een door hem gekozen vorm een presentatie waarin je aantoont dat je klaar bent voor de lio-stage.*
- *In de presentatie laat je zien dat je op weg bent om een autonoom, onderzoekende en betekenisgericht docent te worden met oog voor elke leerling.*

Je hebt inmiddels door al je ervaringen, onderzoeken en activiteiten tijdens deze stage bewijslasten verzameld om aan te tonen dat je voldoet aan de leeruitkomsten die horen bij het 3e studiejaar. Middels de presentatie die je nu vorm gaat geven laat je op een reflectieve wijze jouw professionele ontwikkeling zien richting een autonome, onderzoekende en betekenisvolle docent voor de leerlingen.

In de volgende bijeenkomst ga je één onderdeel van je presentatie waar je nog niet helemaal zeker over bent, presenteren aan je peers. Je krijgt daar 5 minuten de tijd voor. Middels de feedback die je van hen krijgt, kun je dat onderdeel van je presentatie bijstellen.

Bijeenkomst 6: Gezamenlijke bijeenkomst

Doel:

- *Je kan middels peerfeedback een onderdeel van zijn uiteindelijke presentatie uitwerken naar het gewenste resultaat.*

In deze bijeenkomst ga je een onderdeel uit je eindpresentatie waar je feedback op wil krijgen van je peers presenteren. Je krijgt daar 5 minuten de tijd voor. Met de verkregen feedback kun je het stuk, waar je nog niet helemaal zeker over bent, aanpassen en verfijnen.

Bijeenkomst 7: Presentatie op AOS locatie eigen opleidingschool

Doel:

- *Je toont aan dat je klaar bent voor de lio-stage.*
- *Middels een zelfgekozen vorm van een presentatie laat je zien dat je op weg bent om een autonoom, onderzoekende en betekenisgericht docent te worden met oog voor elke leerling.*

Dit is de laatste bijeenkomst van het AOS programma van studiejaar 3. Voor deze bijeenkomst nodig je jouw WPB, IO en/of SO uit en eventueel je medestudenten en andere betrokken uit de school.

In de presentatie verantwoord je op een reflectieve wijze aan de hand van jouw leeruitkomsten jouw professionele ontwikkeling richting een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent voor leerlingen in het tweedegraadsgebied. Je toont aan dat je oog hebt voor elke leerling binnen de context van de klas, de school en de omgeving.

Dit onderbouw je met bewijzen uit je groeidossier (HAN)/ portfolio (Flot).

De presentatie mag niet langer dan 10 tot 15 minuten in beslag nemen.

Het is aan te raden om bij de voorbereiding van de presentatie ook gebruik te maken van het beoordelingsformulier van je eigen opleiding (HAN bijlage...Flot bijlage 4).

De HAN studenten kunnen de inhoud van de presentatie gebruiken voor de integrale toets. De vorm die deze toets dient te hebben, krijg je van je eigen opleiding.

Voor de Flot studenten is de presentatie de PRO toets. De leeruitkomsten van de APV leerlijn en Professioneel Handelen (ook wel stage genoemd) vullen elkaar aan. Dit betekent dat je bewijsstukken vanuit je stage kunt inzetten voor APV beoordelingen en andersom kun je natuurlijk ook bewijsstukken van APV verwerken in je stageportfolio.

Bijlage 1; observatielijst voorbeeld

Evaluatie groep Naam: _____ Datum: _____

Concentratie:	Contact met onderwijsgeevenden:
0 kan met aandacht luisteren	0 is open en spontaan
0 kan niet met aandacht luisteren	0 is verlegen en teruggetrokken
0 kan de aandacht bij het werk houden	0 vraagt om aandacht
0 kan de aandacht niet bij het werk houden	0 is meegaand
0 is erg onrustig/beweeglijk	0 is niet erg meegaand
0 taakspanning is voldoende	0 zoekt geborgenheid
0 heeft een geringe taakspanning	0 kan omgaan met kritiek
	0 kan moeilijk kritiek verdragen
	0 past zich gemakkelijk aan
	0 heeft moeite zich aan te passen
	0 kan brutaal reageren
	0 heeft behoefte aan bevestiging

Zelfvertrouwen:	Motivatie:
0 durft in de klas nauwelijks vragen te stellen	0 is zich bereid in te zetten voor taken
0 durft in de klas gerust vragen te stellen	0 zet zich niet graag in voor taken
0 overschat zich zelf	0 weinig inzet en doorzettingsvermogen
0 onderschat zichzelf	0 toont goede inzet en doorzettingsvermogen
0 is faalangstig	

Werkhouding:	Zelfstandigheid:
☐ werktempo ligt laag ☐ werktempo is voldoende/hoog ☐ heeft zelden huiswerk af ☐ brengt geen spullen mee ☐ is snel tevreden met geleverd werk ☐ stelt eisen aan geleverd werk ☐ heeft aansporing nodig om te werken	☐ vraagt veel aandacht tijdens het werk ☐ weinig aandacht nodig tijdens het werk ☐ gedraagt zich niet volgens leeftijd ☐ vraagt snel hulp bij problemen ☐ heeft bij opdrachten veel aanwijzingen nodig ☐ heeft bij opdrachten weinig aanwijzingen nodig

	Werkverzorging:
	☐ schrijft slordig en onleesbaar ☐ het werk ziet er verzorgd uit. ☐ het werk ziet er niet verzorgd uit. ☐ schrijft netjes

Contact met medeleerlingen:	
☐ laat zich niet door anderen intimideren	☐ wordt vaak geplaagd
☐ laat zich niet intimideren	☐ houdt weinig rekening met anderen
☐ is dominerend	☐ houdt rekening met anderen
☐ is teruggetrokken	☐ kan moeilijk met anderen samenwerken
☐ reageert behoorlijk agressief	☐ kan goed met anderen samenwerken
☐ reageert rustig	☐ plaagt anderen

Bijlage 2; observatielijst voorbeeld

TIJDSTEEKPROEF-FORMULIER				
Observator: Naam leerling: Naam leerkracht: Groep: Situatie: Datum observatie:		categorie	aantal	procenten
		Ta		
		Kij		
		Sto		
		Lo		
		An		
		Totaal		100 %
Min.	Na 20 sec.	Na 40 sec.	Na 60 sec.	Opmerkingen
1	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
2	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
3	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
4	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
5	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
6	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
7	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
8	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
9	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
10	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
11	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
12	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

13	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
14	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
15	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
16	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
17	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
18	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
19	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	
20	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	Ta Kij Sto Lo An	

Toelichting TIJDSTEEKPROEF

Bij een tijdsteekproef scoort de observator – gedurende een periode van het zelfstandig werken – om de 20 seconden wat de leerling doet. Op deze wijze verkrijgt hij 3 scores per minuut. Na afloop kan hij berekenen hoeveel procent van de tijd, bedoeld voor zelfstandig werken, de leerling taakgericht was.

Categorieën

Bij het nemen van een tijdsteekproef, scoort de observator het gedrag van de leerling in de volgende categorieën:

- Ta werkt taakgericht
- Kij Kijkt afwezig rond of staart voor zich uit
- Sto Stoort andere leerlingen of praat met hen over andere onderwerpen dan de taak
- Lo Loopt door de klas
- An Is bezig met andere activiteiten.

Bijlage 3; Zelfregulatie

Zelfregulatie vragen die de student zichzelf kan stellen en door kan nemen met zijn begeleiders

In jullie zoektocht naar een antwoord op de kernvraag: : **Hoe kan ik mijn handelen afstemmen op individuele leerlingen binnen de context van de klas, de school en hun omgeving?**

doorlopen jullie grofweg 3 fases: de planningsfase, de uitvoeringsfase en de reflectiefase.

Hieronder staan vragen die je kunnen helpen om de verschillende fasen succesvol te doorlopen.

Planningsfase

- Kan ik in woorden vertellen wat er van mij verwacht wordt?
- Welke antwoorden op deze kernvraag heb ik al?
- Welke antwoorden op de kernvraag ontbreken nog?
- Wat maakt het voor mij wel of niet zinvol om een verdiepend antwoord te krijgen op deze kernvraag?
- Waar ben ik echt nieuwsgierig naar?
- Wat maakt dat ik het de investering waard vind om een antwoord te vinden op deze kernvraag?
- Welke persoonlijke kenmerken zorgen ervoor dat in staat ben om een antwoord te vinden op deze kernvraag?
- Welke signalen zorgen ervoor dat ik voel dat ik de ruimte krijg om te mogen uitproberen/experimenteren?
- Welke activiteiten ga ik ondernemen om een antwoord te krijgen op deze kernvraag? (plannen)

Uitvoeringsfase

- Welke activiteiten heb ik ondernomen en waarom die?
- Wat maakt dat ik het belangrijk/waardevol vind om hierover te vertellen?
- Welke nieuwe inzichten omtrent de kernvraag heb ik opgedaan?
- Hoe verbind ik de drie elementen: theorie, persoon en praktijk?
- Krijg ik nog energie van wat ik aan het doen ben en waaruit blijkt dat?
- Ben ik nog bezig met op effectieve wijze antwoord te vinden op de kernvraag en mijn persoonlijke subvra(a)g(en) en wat doe ik dan precies?
- Vinden anderen dat ik goed op weg ben en waardoor weet ik dat?
- Hoe sta ik ten opzichte van mijn planning?
- Wat is de vervolgvraag die ik mezelf stel?
- Wat is de volgende stap die ik ga ondernemen om mijn vervolgvraag te kunnen beantwoorden?

Reflectiefase

- Heb ik op een effectieve manier antwoord gekregen op de kernvraag en waaruit blijkt dat?
- Wat ging er goed?
- Wat zou ik de volgend keer anders doen?
- Ben ik tevreden met het verkregen antwoord in relatie tot de gestelde vraag en wat maakt dat ik dat wel of niet ben?
- Vinden anderen (SO, IO, wpb, medestudenten of andere betrokkenen) dat ik mijn doel bereikt heb? Hoe weet ik dat? En weten anderen dat ook?
- Wat is het belangrijkste dat het me opgeleverd voor mijn professionele ontwikkeling?

Bijlage 4; Voorbereiding op de presentatie Flot studenten

Aan het eind van het 3^e jaars traject werkplekleren doe je verslag van je professionele ontwikkeling, van je ontwikkeling tot een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent.

Je doet dit in de vorm van een presentatie waarvoor je zelf je toehoorders uitnodigt: in ieder geval je WPB, SO en IO en daarnaast mogelijk andere collega's/betrokkenen uit de school.

Na je presentatie bestaat de mogelijkheid tot het stellen van vragen en het geven van feedback.

In de presentatie (ondersteund door bijv. door een ppt, een poster, etc.) en ev. aanvullende documenten (bijv. een verantwoording en/of bewijsstukken, literatuurlijst) tonen de FLOT studenten de leeruitkomst PRO3 aan:

De student verantwoordt zijn gemaakte keuzes in zijn doorlopende ontwikkeling richting een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent voor leerlingen in het tweedegraadsgebied.

Onderstaande informatie is bestemd voor de FLOT studenten:

Voor de beoordeling (feed forward) van je presentatie, ev. ondersteund door aanvullende documenten moet je voldaan hebben aan alle kwaliteitscriteria en inhoudelijke criteria geformuleerd in de rubric. Zie pag. 33 e.v. Studiewijzer APV FLOT.

Maar natuurlijk kunnen andere dan FLOT studenten ook gebruik maken van onderstaande handvatten voor hun presentatie.

Handvatten t.b.v. de voorbereiding van de presentatie:

1. Je start vanuit je hoofdvraag (een zelfgekozen onderwerp m.b.t. 'De leerling centraal binnen de context van zijn omgeving').
Verantwoording van je keuze. Verbind de keuze van je hoofdvraag
 - aan de SMART opgestelde leerdoelen in PRO toets jaar 2,
 - aan je persoon en
 - aan de context van de school.M.a.w. waarom past deze leervraag bij jou en bij de schoolcontext?
2. In hoeverre hebben de activiteiten, de ervaringen die je hebt opgedaan tijdens de uitwerking van je hoofdvraag bijgedragen aan je ontwikkeling als **autonome** docent?
 - Vanuit welke jouw professionele identiteit handel je? Zijn je idealen en drijfveren veranderd door de verdieping in dit onderwerp.

- Hoe past jouw onderwijsvisie bij je hoofdvraag en heeft de verdieping geleid tot het bijstellen van deze onderwijsvisie?
 - Hoe heb je de feedback van peers, collega's en/of leerlingen gebruikt en wat zegt dit over jouw ontwikkeling als autonome docent?
 - Van welke morele dilemma's werd je je bewust bij de uitwerking van de hoofdvraag en hoe ben je daarmee omgegaan?
3. In hoeverre hebben de activiteiten, de ervaringen die je hebt opgedaan tijdens de uitwerking van je hoofdvraag bijgedragen aan je ontwikkeling als **onderzoekende** docent?
- Welke bronnen heb je geraadpleegd? Verklaar ook je keuze voor deze bronnen. Tot welke inzichten heeft dit geleid? Heb je bronnen vergeleken? Wat viel je op?
 - Op welke manier heb je feedback verkregen (bronnen uit de praktijk benut)? Heb je anderen geraadpleegd? Waar heb je inspiratie gezocht? Tot welke bijstelling, inzichten, alternatief handelen, etc. heeft dit geleid?
 - Op welke wijze heb je de op het instituut besproken theorie (APV colleges) verwerkt / gebruikt?
4. In hoeverre hebben de activiteiten, de ervaringen die je hebt opgedaan tijdens de uitwerking van je hoofdvraag bijgedragen aan je ontwikkeling als **betekenisgerichte** docent?
- Op welke manier heb je het leren van de leerling kunnen stimuleren m.b.t. kwalificatie, socialisatie en/of persoonsvorming?
 - Op welke manier ben je in je handelen (uitwerking van de hoofdvraag) tegemoet gekomen aan de basisbehoeften van de leerling/leerlingen in de specifieke onderwijssituatie?
 - Op welke manier hebben maatschappelijke omstandigheden de uitwerking van jouw thema en jouw handelen beïnvloed?
 - Hoe heb je de feedback van peers, collega's en/of leerlingen gebruikt en wat zegt dit over jouw ontwikkeling als betekenisgerichte docent?
5. Terugkijkend op het proces van verdieping en uitvoering: hoe evalueer je je zelfregulerend vermogen? Ben je daarin gegroeid, op welke wijze? Ben je er tevreden over? Welke kwaliteiten zie je bij jezelf?
- Denk aan het stellen van SMART doelen, plannen, raadplegen van collega's, feedback vragen op ontwikkeling en deze ontwikkeling kunnen sturen in de gewenste richting tot autonome, onderzoekende en betekenisgericht docent.

6. Vooruitblikkend

- Op welke wijze sluiten de verdieping in het onderwerp, de opgedane inzichten, de keuzes die je hebt gemaakt, aan bij jouw dominante thema? Wat is dit dominante thema?
- In welke schoolcontext zou je hier in een volgende stage het beste mee verder kunnen gaan? Welke leervraag zou je dan willen uitwerken?

Denk aan het gebruik van **concrete voorbeelden** van je professionele ontwikkeling. Je kunt deze ook opnemen in een aanvullend document en hiernaar verwijzen. Dit geldt ook voor de literatuurlijst vlg APA. Ev. aanvullende documenten ontvangen SO/IO/WPB graag enkele dagen voorafgaand aan de presentatie.

FLOT studenten > let op:

Bij je dossier van de PDH toets voeg je toe:

- de opname van de presentatie (de opname organiseer je zelf),
- aanvullende bewijsstukken, zoals een schriftelijke verantwoording van je leerproces of uitgewerkte lesmaterialen/gespreksverslagen,
- ev. de ppt./poster
- het beoordelingsformulier

Bijlage 5; Voorbereiding op de presentatie HAN studenten

Wat verwachten wij tijdens de presentatie als AOS NO Brabant van de HAN-studenten:

- Het doel is aan te tonen dat jij de leeruitkomsten, die behoren bij deze stage hebt behaald. Natuurlijk lukt het niet om alles te laten zien, maar jij zorgt ervoor dat jouw groei tijdens deze stage zichtbaar wordt.
- Je zorgt ervoor dat alle bekwaamheidsgebieden aan bod komen.
- Je betreft de leerdoelen die jij bij het startgesprek en tijdens de rest van je stage hebt opgesteld en neemt de beoordelaars mee in jouw keuzes en activiteiten, die hebben geleid tot het behalen van de leeruitkomsten.
- Je betreft ook jouw zelfgekozen onderwerp m.b.t. 'De leerling centraal binnen de context van zijn omgeving'
- Denk eraan dat beweren, ook bewijzen is. Dat doe je door te verwijzen naar je groeidossier. Dus als je b.v. zegt dat je een goede band hebt met je leerlingen, laat je b.v. een stukje uit een observatie zien van je wpb-er waar dit staat. Je mag alle documenten uit jouw groeidossier hiervoor gebruiken.
- Aan het einde van je presentatie sluit je af met wat jouw leerdoelen voor de komende stage zijn.

Bijlage 6; Reflectiemodel 'Keek op de week'

Naam:	
Datum:	
'KEEK OP DE WEEK'	
STAP 1: Wat is er gebeurd? Beschrijf een concrete situatie waarop je gaat reflecteren. Zonder een oordeel over de situatie te geven. Hierbij kun je gebruik maken van de volgende hulpvragen: <ul style="list-style-type: none">- Wat was je taak op dat moment?- Welke acties heb je ondernomen op dat moment?- Welke resultaat hadden je acties?- Welk gedrag zag je bij de ander?	
STAP 2: Terugblikken op het handelen Maak eventueel gebruik van onderstaande hulpvragen. <ul style="list-style-type: none">- Waar ben je trots op?- Welke kwaliteit(en) zag je bij jezelf?- Kun je jouw handelen vanuit een eerdere ervaring verklaren?- Wat zag je bij de ander?- Was er iets dat vanzelf ging?- Was er iets dat lastig ging?- Hoe voelde je je toen?	
STAP 3: Bewustwording Beschrijf wat je belangrijk vond m.b.t. jouw handelen in deze situatie / bij deze ervaring. Geef daarna aan of <ul style="list-style-type: none">- je begeleider deze feedback ook heeft gegeven en/of dat hij/zij je nog nieuwe inzichten heeft gegeven?- je nog andere inzichten hebt gekregen vanuit bv. de literatuur of andere collega's?	

<p>Het is belangrijk dat je in deze reflectiefase van een afstandje naar jouw handelen/ervaring gaat kijken. 'De ervaring a.h.w. dieper maakt', je wordt je bewust van bepaalde aspecten die vaker terugkomen. Je gaat op zoek naar relevante achtergrondinformatie (handboek e.d.)</p>	
<p>STAP 4: Een plan vormgeven</p> <p>Wat neem je mee van deze ervaring? Gebruik daarbij eventueel de volgende hulpvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat zou je hetzelfde doen? - Wat zou je een volgende keer in een vergelijkbare situatie anders willen doen? - Welke nieuwe inzichten heeft deze ervaring jou gegeven? 	
<p>STAP 5: Uitproberen</p> <p>Wat ga je bewust meenemen naar een volgende situatie?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waarom kies je juist hiervoor? - Wat wil je bereiken (je doel)? - Waar ga je op letten tijdens het uitproberen? 	

Bijlage 7; De Koppelkaart

DE KOPPELKAART[©] - Handleiding

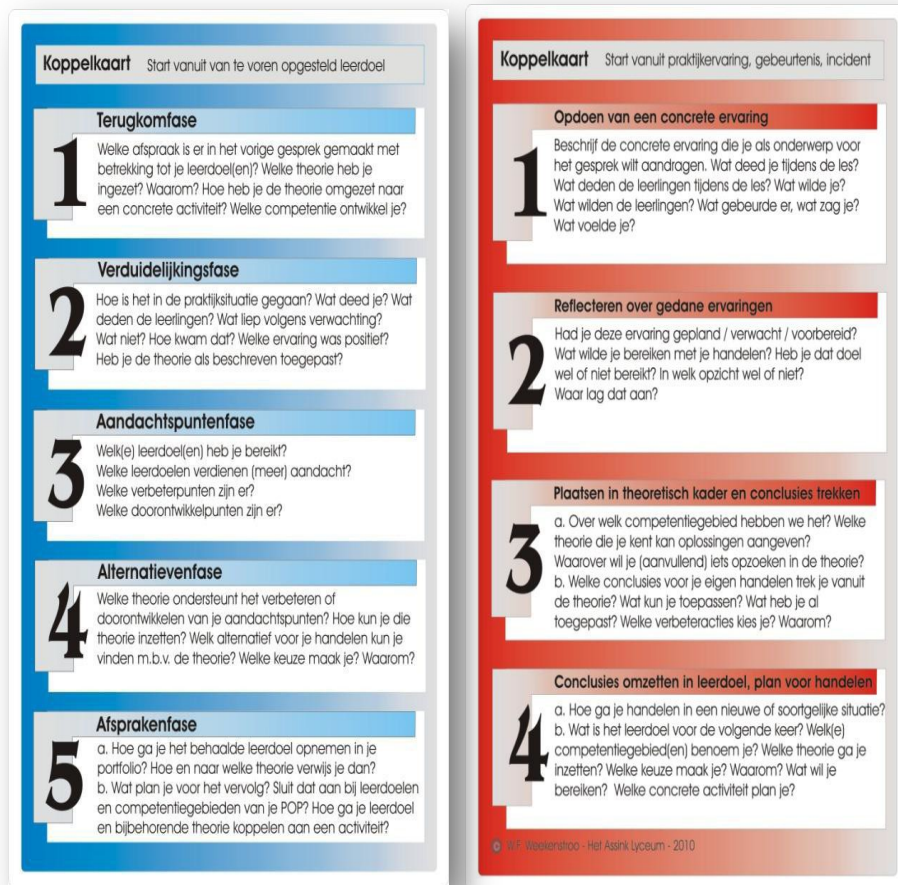

Fig. 1 Beide zijden van de koppelkaart

Het instrument “de koppelkaart” (fig. 1) is het product van een ontwerponderzoek in het kader van demasterstudie “Leren en Innoveren”. Onderzoeksvraag: hoe kan de schoolopleider de student ondersteunen bij het maken van de koppeling theorie en praktijk in de dagelijkse praktijk van het werkplekleren?

De koppelkaart (fig.1) is gebaseerd op drie theorieën in relatie tot reflectiegesprekken:

1. De leercyclus van Kolb (1984) (Donk & Lanen, 2009), hierin is de praktijkervaring leidend.
2. De reflectiespiraal van Korthagen (1982,1996) (Lagerwerf & Korthagen, 2006), een model omgestructureerd na te denken over de eigen ervaringen, met het oog op het verbeteren en doorontwikkelen van het eigen handelen.
3. De fasering van reflectiegesprekken van Geldens (Geldens, 2007), waarbij de doorgaande lijn in het leren van de lerende (Geldens, 2007, p. 230) expliciet aan bod komt, met name in de terugkom- en afsprakenfase.

Bijlage 8; Reflectiemodel: Van een positieve ervaring naar een leerervaring

Leren vanuit een positieve ervaring

Deze methodiek is bedoeld om te leren vanuit positieve praktijkervaringen. De methodiek bestaat uit 7 chronologische stappen die binnen 4 weken doorlopen wordt. Deze worden hiernaast schematisch weergegeven en hieronder wordt per stap uitleg gegeven. De blauw gekleurde stappen vormen het interne proces waarin op reflectieve wijze inzichten worden verkregen. De rood gekleurde stappen bieden input voor het reflectieve proces doordat het andere perspectief wordt opgezocht (externe prikkels).

STAP	UITLEG
	Beschrijf een positieve praktijkervaring waarbij jij je trots, blij, enthousiast, zelfverzekerd of.... voelde. Noem: de context, rol/gedrag van alle betrokkenen, waardoor bepaalde gevoelens bij jou naar boven kwamen, welke kernkwaliteiten van jezelf naar voren komen en op welke manier deze zich uiten.
	Ga in gesprek met een ander (bijv. je werkplekbegeleider, collega of een expert). Beschrijf je ervaring en vraag naar het perspectief van de ander. Denk aan vragen als: Welke gedachten roept deze ervaring bij de ander op? Welke nieuwe inzichten kan hij je mee geven? Welke kernkwaliteiten komen volgens de ander naar voren?
	Vergelijk jouw mening met het perspectief van de ander. Denk aan: Welke de verschillen en de overeenkomsten zijn er en welke inzichten leveren deze op? Wat zegt dit over jouw overtuigingen/ambities/handelen als docent? Zie je de genoemde kernkwaliteiten ook terug in andere situaties?
	Ga op zoek naar aanvullende, verdiepende, tegengestelde of alternatieve perspectieven in de literatuur. Vraag indien nodig je begeleider om hulp bij het vinden van geschikte literatuur. Lees de theorie aandachtig en wissel eventueel met iemand van gedachten over de inhoud om deze diepgaander te begrijpen.

5

Betekenisvolle
reflectie

Vergelijk jouw mening/gedachten/overtuigingen omtrent de positieve praktijksituatie met de verkregen perspectieven vanuit de theorie. Denk aan vragen als: Wat zijn verschillen en overeenkomsten met mijn eerder opgedane inzichten? Hoe versterkt de theorie mijn handelen als docent? Wat zou een valkuil of belemmering kunnen zijn tijdens het handelen? Hoe ga ik mijn kernkwaliteiten en nieuwe inzichten concreet toepassen in een lastige situatie?

6

Toepassen van
kernkwaliteiten
en inzichten

Ga nu daadwerkelijk handelen in de praktijk zoals jij je hebt voorgenomen bij de vorige stap. Handel bij voorkeur in meerdere praktijksituaties voordat je naar stap 7 gaat.

7

Betekenisvolle
reflectie

Betekenisvolle reflectie op deze nieuwe ervaringen. Denk aan vragen als: Wat was het effect van deze nieuwe aanpak? Wat zijn verschillen en overeenkomsten tussen deze nieuwe aanpak en je oude aanpak? Wat heeft het inzetten van je kernkwaliteiten en nieuwe inzichten tijdens lastige situaties opgeleverd voor je overtuigingen/ambities/handelen als docent?

Voorbeelden van kernkwaliteiten:

handig, zorgzaam, creatief, spontaan, avontuurlijk, daadkrachtig, geduldig, optimistisch, zelfstandig, bescheiden, betrokken, flexibel, onafhankelijk, visionair, ijverig, sportief, verantwoordelijk, liefdevol, assertief, consequent, doelgericht, analytisch, sensitief, humoristisch, helder, ordelijk, nauwkeurig, relativerend, rustig, veelzijdig, gestructureerd, hulpvaardig, betrokken, initiatiefrijk, ondernemend, praktisch, zorgvuldig, verbindend, respectvol, muzikaal, zelfverzekerd, vastberaden, empathisch, attent.....

Bijlage 9; Reflectiemodel volgens Korthagen

Week : _____

Opvallende gebeurtenissen

Volgens de reflectiecirkel van Korthagen:

Fase:	Reflectie:	
Handelen	Wat wilde ik bereiken, uitproberen? <u>Wat was mijn oefendoel?</u>	
Terugblikken Zo concreet mogelijk en gedetailleerd mogelijk beschrijven wat er gebeurde: A Wat is er aan de orde?	Wat gebeurde er met mij? Wat wilde ik? Wat deed ik? Wat dacht ik? Wat voelde ik daarbij?	Wat gebeurde er met de anderen? Wat wilden de IIn? Wat deden de IIn? Wat dachten de IIn? Wat voelden de IIn?
Formuleren en essentiële aspecten B Wat is hierin voor mij belangrijk	Wat is hierin belangrijk	
Alternatieven en keuzes C Welke conclusies trek ik hieruit voor de volgende keer? Hoe kan ik het een volgende keer anders doen?	Wat kan ik anders doen? Wat neem ik me voor? Welke alternatieven hebben mijn SPD/medestudent/IPD me aangedragen voor een volgende keer? Voor welk alternatief kies ik?	
Uitproberen	Wat ga ik nu concreet een volgende keer anders doen en hoe? <u>(Wat wordt mijn oefendoel voor de volgende les?)</u>	

